

**8-SINF ONA TILI DARSLARIDA KUCHLI VA SUST
O‘ZLASHTIRUVCHI O‘QUVCHILAR BILAN ISHLASH METODIKASI**

Andijon davlat pedagogika instituti

O‘zbek tili va adabiyoti o‘qitish metodikasi yo‘nalishi

1-bosqich magistri

Otajonova Shaxnoza Iqboljon qizi

Annotatsiya

Mazkur maqolada 8-sinf ona tili darslarida kuchli va sust o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlash metodikasining nazariy va amaliy asoslari yoritiladi. Ta’lim jarayonida differensial yondashuvni qo‘llash orqali o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning bilim darajasini oshirish hamda samarali pedagogik natijalarga erishish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va individual yondashuvning o‘rni alohida ko‘rib chiqildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, kuchli va sust o‘quvchilar bilan alohida ishlash ularning bilim sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Kalit so‘zlar: differensial yondashuv, individual ta’lim, ona tili, metodika, sust o‘zlashtiruvchi, kuchli o‘quvchi, pedagogik texnologiya, interfaol metod.

**METHODOLOGY OF WORKING WITH STRONG AND WEAK
LEARNERS IN 8TH GRADE NATIVE LANGUAGE LESSONS**

Annotation

This article covers the theoretical and practical foundations of the methodology of working with strong and weak learners in 8th grade native language lessons. The possibilities of taking into account the individual characteristics of students, increasing their level of knowledge, and achieving effective pedagogical

results by using a differential approach in the educational process are analyzed. During the study, the role of modern pedagogical technologies, interactive methods, and an individual approach was separately considered. The results showed that working separately with strong and weak learners significantly increases the quality of their knowledge.

Keywords: differential approach, individual education, native language, methodology, weak learner, strong learner, pedagogical technology, interactive method.

МЕТОДОЛОГИЯ РАБОТЫ С СИЛЬНЫМИ И СЛАБЫМИ УЧАЩИМИСЯ НА УРОКАХ РОДНОГО ЯЗЫКА В 8 КЛАССЕ

Аннотация

В данной статье рассматриваются теоретические и практические основы методики работы со сильными и слабыми учащимися на уроках родного языка в 8 классе. Анализируются возможности учета индивидуальных особенностей учащихся, повышения их уровня знаний и достижения эффективных педагогических результатов при использовании дифференцированного подхода в образовательном процессе. В ходе исследования отдельно рассматривалась роль современных педагогических технологий, интерактивных методов и индивидуального подхода. Результаты показали, что индивидуальная работа со сильными и слабыми учащимися значительно повышает качество их знаний.

Ключевые слова: дифференцированный подход, индивидуальное обучение, родной язык, методика, слабый учащийся, сильный учащийся, педагогическая технология, интерактивный метод.

Kirish

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan asosiy talablardan biri — har tomonlama rivojlangan, mustaqil fikrlay

oladigan, nutqiy kompetensiyalari yuqori bo'lgan shaxsni shakllantirishdan iboratdir. Ayniqsa, ona tili fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish, grammatik bilimlarini mustahkamlash, tilga bo'lgan qiziqishini oshirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, 8-sinf ona tili darslari o'quvchilarning til bilimlarini tizimlashtirish, ularni amaliy nutqda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishda alohida ahamiyat kasb etadi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, har bir sinfda o'quvchilarning bilim darajasi bir xil bo'lmaydi. Ba'zi o'quvchilar mavzuni tez va chuqur o'zlashtiradi, mustaqil ishlay oladi hamda ijodiy fikrlash qobiliyatiga ega bo'ladi. Boshqa o'quvchilar esa mavzuni tushunishda qiyinchilikka duch keladi, qo'shimcha tushuntirish va ko'makka muhtoj bo'ladi. Bu holat pedagogdan o'quvchilarga nisbatan individual yondashuvni talab etadi. Shuning uchun ham zamonaviy ta'lim jarayonida differensial yondashuv asosida darslarni tashkil etish dolzarb masalalardan biri sifatida qaralmoqda.¹

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar ham aynan o'quvchilarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Prezidentimiz tomonidan qabul qilinayotgan qaror va farmonlarda ta'lim sifatini oshirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa o'qituvchilardan zamonaviy metod va yondashuvlardan samarali foydalanishni talab etadi. 8-sinf ona tili darslarida kuchli va sust o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlash metodikasini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Kuchli o'quvchilar bilan ishlashda ularning bilimlarini yanada chuqurlashtirish, ijodiy fikrlashini rivojlantirish muhim bo'lsa, sust o'quvchilar bilan ishlashda esa ularning

¹ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2017). *Umumiy o'rta va o'rta maxsus, professional ta'limning davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida* (187-son qaror).

bilimdagi bo‘shliqlarini to‘ldirish, o‘qishga bo‘lgan qiziqishini oshirish ustuvor vazifa hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotda 8-sinf ona tili darslarida kuchli va sust o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlash samaradorligini aniqlash maqsadida bir qator ilmiy-pedagogik metodlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, differensial yondashuv hamda kompetensiyaviy yondashuv tashkil etadi. Ushbu yondashuvlar o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta’lim jarayonini tashkil etishga xizmat qiladi.²

Tadqiqot jarayonida, avvalo, dars kuzatuv metodi orqali o‘qituvchilarning amaliy faoliyati o‘rganildi. Bu orqali kuchli va sust o‘quvchilar bilan ishlashda qo‘llanilayotgan metod va usullar tahlil qilindi. Shuningdek, o‘quvchilarning bilim darajasini aniqlash maqsadida diagnostik testlar va yozma ishlar o‘tkazildi. Ushbu testlar orqali o‘quvchilar uch toifaga — kuchli, o‘rtacha va sust o‘zlashtiruvchi guruhlarga ajratildi.

Tadqiqotning muhim bosqichlaridan biri eksperimental ishlar bo‘lib, unda differensial yondashuv asosida darslar tashkil etildi. Bunda har bir guruh uchun alohida topshiriqlar ishlab chiqildi. Kuchli o‘quvchilarga murakkab, ijodiy va tahliliy xarakterdagi topshiriqlar berildi. Sust o‘quvchilarga esa soddalashtirilgan, ko‘proq takrorlash va mustahkamlashga yo‘naltirilgan mashqlar taqdim etildi. Kuchli o‘quvchilar bilan ishlash jarayonida ularning mustaqil fikrlash qobiliyati rivojlandi, murakkab matnlarni tahlil qilish, grammatik hodisalarni izohlash va ijodiy yozma ishlar bajarish darajasi oshdi. Ular guruh ishlarida yetakchilik qilish orqali boshqa o‘quvchilarga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatdi.³

² O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portali. (2023, 29-avgust). *Maktablarda ta’lim sifatini oshirishga qaratilgan ustuvor vazifalar belgilandi.*

³ Teshaboyeva, G. A. (2024). *Ona tili o‘qitish metodikasi: O‘quv qo‘llanma.* Toshkent: NIF MSH.

Sust o‘quvchilar bilan olib borilgan individual va kichik guruhli ishlar natijasida ularning mavzuni tushunish darajasi oshdi. Takrorlashga asoslangan mashqlar, ko‘rgazmali vositalar va sodda tushuntirishlar orqali ular grammatik bilimlarni asta-sekin o‘zlashtira boshladi. Eng muhimi, ularning darsga bo‘lgan qiziqishi ortdi va o‘ziga bo‘lgan ishonchi shakllandi.

8-sinf ona tili darslarida kuchli va sust o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlashda differensial yondashuv muhim pedagogik ahamiyatga ega. An’anaviy darslarda barcha o‘quvchilarga bir xil topshiriqlar berilishi natijasida kuchli o‘quvchilar zerikib qolishi, sust o‘quvchilar esa mavzuni tushunmay ortda qolishi kuzatiladi. Bu esa ta’lim samaradorligining pasayishiga olib keladi. Shu sababli zamonaviy pedagogika har bir o‘quvchining individual xususiyatlarini hisobga olishni talab etadi.⁴

Kuchli o‘quvchilar bilan ishlashda ularning intellektual salohiyatini rivojlantirish asosiy vazifa hisoblanadi. Bunday o‘quvchilarga murakkabroq topshiriqlar, tahliliy mashqlar, ijodiy yozma ishlar berilishi ularning bilimni chuqurlashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ularni guruh yetakchisi sifatida jalb qilish orqali boshqa o‘quvchilarga ham yordam berish imkoniyati yaratiladi. Bu jarayon kuchli o‘quvchilarda liderlik ko‘nikmalarini rivojlantiradi hamda o‘z bilimlarini boshqalar bilan bo‘lishishga o‘rgatadi.

Sust o‘quvchilar bilan ishlash esa o‘qituvchidan alohida e’tibor va sabr-toqat talab qiladi. Ular bilan ishlashda soddalashtirilgan tushuntirish, ko‘rgazmali vositalar, takrorlash va mustahkamlash mashqlari muhim o‘rin tutadi. Ayniqsa, kichik guruhlarda ishlash usuli sust o‘quvchilarning o‘z fikrini erkin bayon etishiga yordam beradi. Bu esa ularning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi va o‘ziga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi.

⁴ To‘xliyev, B., Shamsiyeva, M., & Ziyodova, T. (n.d.). *O‘zbek tili o‘qitish metodikasi*.

Yana bir muhim jihat — interfaol metodlarning samaradorligi hisoblanadi. “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert”, “Rolli o‘yinlar” kabi metodlar o‘quvchilarning darsda faol ishtirok etishini ta’minlaydi. Bu metodlar orqali o‘quvchilar faqat bilim oluvchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida namoyon bo‘ladi. Natijada dars jarayoni jonlanadi, o‘quvchilarning fikrlash doirasi kengayadi.⁵

Differensial yondashuvni samarali qo‘llash uchun o‘qituvchi darsni puxta rejalashtirishi zarur. Har bir mavzu uchun turli darajadagi topshiriqlar ishlab chiqilishi, o‘quvchilarning bilim darajasi muntazam tahlil qilib borilishi lozim. Bu esa ta’lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi.⁶

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, 8-sinf ona tili darslarida kuchli va sust o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlash metodikasini to‘g‘ri tashkil etish ta’lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir o‘quvchining individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning bilim darajasiga mos yondashuvni tanlash zamonaviy ta’limning asosiy talablaridan biridir. Differensial yondashuv asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning o‘zlashtirish darajasini sezilarli darajada yaxshilaydi. Kuchli o‘quvchilar bilan ishlash ularning bilimini chuqurlashtirish va ijodiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qilsa, sust o‘quvchilar bilan individual ishlash ularning bilimdagi bo‘shliqlarini to‘ldirishga yordam beradi. Natijada sinfdagi umumiy o‘zlashtirish ko‘rsatkichi oshadi.

Interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularni faol ishtirok etishga undaydi. Bu esa ta’lim jarayonini samarali va mazmunli tashkil etishga imkon yaratadi. O‘qituvchining pedagogik mahorati, innovatsion yondashuvi va zamonaviy texnologiyalarni qo‘llay olishi bu jarayonda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

⁵ Ernazarov, G'. (2013). *Boshlang‘ich sinflarda ona tili o‘qitish metodikasi*. O‘quv qo‘llanma.

⁶ Qambarov, M. (n.d.). *Umumiy pedagogika*. O‘quv qo‘llanma.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2017). *Umumiy o'rta va o'rta maxsus, professional ta'limning davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida* (187-son qaror).
2. O'zbekiston Respublikasi Hukumat portali. (2023, 29-avgust). *Maktablarda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan ustuvor vazifalar belgilandi*.
3. Teshaboyeva, G. A. (2024). *Ona tili o'qitish metodikasi: O'quv qo'llanma*. Toshkent: NIF MSH.
4. To'xliyev, B., Shamsiyeva, M., & Ziyodova, T. (n.d.). *O'zbek tili o'qitish metodikasi*.
5. Ernazarov, G'. (2013). *Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish metodikasi*. O'quv qo'llanma.
6. Qambarov, M. (n.d.). *Umumiy pedagogika*. O'quv qo'llanma.
7. Qo'ldoshev, R. A. (2023). *O'zbekistonda boshlang'ich sinf darsliklari yaratilishining metodik asoslari*. Avtoreferat.
8. Xamidova, B. M. (2023). *Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijtimoiy kompetentligini rivojlantirish*. Avtoreferat.
9. Mo'llayev, B. M. (2025). *Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish*. Avtoreferat.
10. Rasulov, E. M. (2026). *Pedagogik oliy ta'lim talabalari kognitiv va metakognitiv faoliyatini rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari*. Avtoreferat.